

Georg Philipp Telemannin Harmonischer Gottesdienst -kantaattikokoelman käytettävyys suomalaisessa jumalanpalveluksessa kirkkovuoden raamatuntekstien näkökulmasta

Kirjallinen työ
Kaisa-Maria Tolonen
2024
Kirkkomusiikin ja urkujen aineryhmä
Taideyliopiston Sibelius-Akatemia, Helsinki

Kirjallisen työn nimi	Sivumäärä 28+8
Georg Philipp Telemannin Harmonischer Gottesdienst -kantaattikokoelman käytettävyys suomalaisessa jumalanpalveluksessa kirkkovuoden raamatuntekstien näkökulmasta	
Tekijän nimi	Lukukausi
Kaisa-Maria Tolonen	syksy 2024
Aineryhmän nimi	
Kirkkomusiikin ja urkujen aineryhmä	
<p>Tässä tutkimuksessa tutkin Georg Philipp Telemannin (1681-1767) kantaattikokoelman Harmonischer Gottesdienst käytettävyttä suomalaisessa jumalanpalveluksessa kirkkovuoden raamatuntekstien näkökulmasta. Laadin taulukon, jossa näkyy kantaattitekstien pohjana olevat raamatunkohdat sekä niiden vastaavuus nykyisen evankeliumikirjamme kanssa. Taustatietoina esittelen kirkkovuoden ja tekstijärjestelmien historiaa sekä Telemannia kantaattisäveltäjänä ja pohdin tekstimusiikin valintaan vaikuttavia näkökohtia Jumalanpalveluksen oppaan valossa. Tutkimustulokseni on, että seitsemästäkymmenestäkahdesta kantaatista kolmekymmentäseitsemän voidaan raamatunkohtansa perusteella sijoittaa samaan pyhään kuin nykyisin, kaksikymmentäviisi voidaan sijoittaa toisaalle kirkkovuodessa, ja kymmenen kantaatin raamatunkohta ei ole enää käytössä. Esitän ehdotukseni kantaattien käytöstä kirkkovuodessa kolmen esimerkkikantaatin avulla. Tutkimukseni tarkoitus on helpottaa kyseisen kantaattikokoelman käyttöä jumalanpalveluksissa.</p>	
Hakusanat	
G. Ph. Telemann, kantaatti, kirkkovuosi, jumalanpalvelus	
Tutkielma on tarkistettu plagiointitarkastusjärjestelmällä	
20.11.2024	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	4
1.1 Tutkimuksen taustaa	4
1.2 Tutkimuskohde, -tehtävä ja -kysymykset	5
1.3 Aikaisemmat tutkimukset	5
2. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Telemann kantaattisäveltäjänä	6
2.2 Harmonischer Gottesdienst –kokoelma	8
2.3 Kirkkovuosi lyhyesti	9
2.4 Kirkkovuoden tekstit	11
2.5 Tekstimusiikin valintaan vaikuttavia näkökohtia	14
3. MENETELMÄ JA AINEISTO	15
4. TULOKSET	16
4.1 Kantaattien sijoittuminen kirkkovuoteen	16
4.2 Muuta huomioitavaa kantaattien käytettävyydessä jumalanpalveluksissa	24
5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	25
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	26
LIITE 1	29
Kirkkovuoden pyhäpäivät	29
LIITE 2	32
Harmonischer Gottesdienst -kantaattien raamatunkohdat suomalaisessa kirkkovuodessa	32

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Tutkimukseni tarkoitus on selvittää, miten Georg Philipp Telemannin (1681-1767) kantaattikokoelman *Harmonischer Gottesdienst*¹ (1725-26) kantaatit soveltuvat käytettäväksi nykyisessä kirkkovuodessamme raamatunkohtiensa perusteella. Kyseisen kokoelman 72 kantaattia on sävelletty sooloäänelle, obligato-soittimelle sekä basso continuolle. Haluan tämän tutkimuksen avulla helpottaa niiden käytettävyyttä.

Esitettyäni Telemannin kantaatteja jumalanpalveluksissa ja kokoelmaa tutkiessani olen huomannut, että kantaattien tekstit eivät läheskään aina vastaa nykyisen kirkkovuoden tekstejä. Nykyään on käytössä kolme vuosikertaa, kun taas Telemannin aikana oli vain yksi – tämäkin voi vaikuttaa kantaattien sijoittumiseen kirkkovuodessa. Kipinä tutkimukseeni syntyi kokemusteni ja professori Timo Kiiskisen innoittamana: Mitä jos tekisin vastaavuustaulukon, jossa näkyisi kunkin kantaatin raamatunkohta ja sijoittuminen nykyisessä kirkkovuodessa?

Tutkimukseni liittyy myös maisterivaiheen syventymiskohteeseeni, jossa opiskelen ”vanhaa” – pääasiassa barokin ajan – musiikkia eri instrumentein: barokkiviululla, uruilla ja laulaen. Maisteritutkintoni oli messu, jonka musiikki oli pääosin 1700-luvulta. Esitin tutkinnossa myös yhden Telemannin soolokantaatin soittaen barokkiviulua yhtyeessä. Onkin hienoa, että ”muu taiteellinen kirkkomusiikin opintokokonaisuus” -tutkintomuoto mahdollistaa vaikkapa viulun käytön kirkkomusiikin maisterintutkinnossa, onhan sekin tärkeä ja paljon kirkkomusiikissa käytetty soitin.

Harmonischer Gottesdienst -kokoelman kantaatit ansaitsisivat tulla enemmän käytetyksi jumalanpalveluksissa. Ne ovat lyhyitä ja sävelletty pienelle kokoonpanolle, joten ne ovat melko vähillä resursseilla toteutettavissa. Kantaattien linkittymistä Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkkovuoteen ei ole aiemmin tutkittu, joten tutkimukseni vastaa tähän tarpeeseen.

Tutkimusprosessin aikana olen saanut käydä arvokkaita keskusteluita aiheeseen perehtyneiden asiantuntijoiden lehtori Juhani Haapasalon, emeritaprofessori Aila Mielikäisen ja rovasti, dir. mus. Osmo Vatasen kanssa. Heiltä olen saanut tietoa ja tutkimusmateriaalia käyttööni, mistä esitän lämpimät kiitokseni.

---

¹ suom. sopusointuinen jumalanpalvelus

1.2 Tutkimuskohde, -tehtävä ja -kysymykset

Tutkimuskohteeni on G. Ph. Telemannin *Harmonischer Gottesdienst* -kantaattikokoelma. Tutkimustehtävänä on selvittää kantaattien sijoittuminen nykyiseen suomalaiseen kirkkovuoteen raamatunkohtiensa perusteella. Tarkentavat kysymykset ovat: Kuinka suuressa osassa kantaatteja on käytetty samaa raamatunkohtaa kuin mitä nykyisessäkin Evankeliumikirjassa käytetään? Miten ne kantaatit, joiden tekstit eivät ole yhteneväisiä Evankeliumikirjamme kanssa, sijoittuvat kirkkovuodessa?

1.3 Aikaisemmat tutkimukset

Englanninkielisistä Telemann -opuksista kattavin lienee Steven Zohnin *The Telemann Compendium* (The Boydell Press, 2020). Saksankielisistä teoksista mainittakoon *Telemann und seine Zeit* (Siegbert Rampe, 2017, Laaber) sekä *Telemann in Hamburg 1721-1767* (Eckhart Klessman 1980, Hamburg: Hoffman und Campe). Suomenkielistä Telemann-tutkimusta ei ole paljoakaan. Juhani Haapasalon teoksessa *Tekstimotetista kantaattiin* (1992) on Telemannin kantaatteja käsittelevä alaluku. Suomen Kirkkomusiikkiliiton kustantama Aila Mielikäisen *Ikilähde laupeuden* (SKML 134) sisältää 14 *Harmonischer Gottesdienst* -kokoelman kantaattitekstiä suomennettuna. Erkki Hannonen on kirjallisessa työssään Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin osastolle käsitellyt Bachin kantaattien käyttöä jumalanpalveluksissa (*Johann Sebastian Bachin kantaatit päiväjumalanpalveluksessa: Esimerkkejä Keravan seurakunnan kantaattijumalanpalveluksista ja jumalanpalvelusuudistuksen tuomista mahdollisuuksista*. 1999).

Kirkkovuotta ja sen musiikkia on käsitelty *Kirkkomusiikin käsikirjassa* (Erkkilä, Tuovinen, Tuppurainen [toim.] 2003) sekä teoksessa *Kirkkomusiikki* (Haapasalo, Lauerma, Nissinen, Suikkanen [toim.] 2004). Myös Pentti Lempiäisen kirja *Pyhät ajat* (2008) käsittelee kirkkovuotta. Osmo Vatasen julkaisematon luettelo *Kirkkovuoden raamatuntekstit* (2000) sisältää kirkkovuoden pyhien tekstikohtia eri aikoina mm. suomalaisten, ruotsalaisten ja saksalaisten evankeliumikirjojen mukaan. Kirkkovuoden historiaa raamatuntekstien osalta käsittelee kattavasti Onni Kurvisen *Evankeliumikirjan synty ja sisällys* (1951).

2. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Telemann kantaattisäveltäjänä

Telemann kertoi elämästään kahdessa omaelämäkerrallisessa esseessään. Muusikkona ja säveltäjänä hän oli pitkälti itseoppinut; hän opetteli itse viulun, huilun, nokkahuilun, chalumeau, viola da gamban ja pasuunan soiton sekä kenraalibasson. 9-10-vuotiaana hän kävi urkutunneilla kahden viikon ajan sekä sai laulutunteja paikalliselta kanttorilta. Ensimmäisen oopperansa hän kirjoitti 12-vuotiaana. Ammatillinen ura muusikkona alkoi, kun Telemann alkoi opiskella lakia Leipzigin yliopistossa vuonna 1701. Tuntemattomaksi jäänyt huonetoveri – joka omisti useita soittimia – järjesti hänen psalmisävellyksensä esityksen (luultavasti *Ach Herr, strafe mich nicht in deinem Zorn*, TWV² 7:3) Tuomaskirkossa. Teoksen kuultuaan kaupungin pormestari pyysi 20-vuotiasta Telemannia säveltämään musiikkia kahteen kaupungin pääkirkkoon joka toinen viikko. Vain reilu vuosi myöhemmin hän alkoi johtaa Leipzigin oopperaa.³

Uransa aikana Telemann toimi urkurina ja musiikinjohtajana Leipzigissa, hovikapellimestarina Soraussa (nyk. Zary) ja Eisenachissa sekä musiikinjohtajana Frankfurtissa. Vuodesta 1721 hän työskenteli kanttorina, musiikinjohtajana ja kaupunginsäveltäjänä Hampurissa. Vuonna 1722 Telemann valittiin Johann Kuhnaun seuraajaksi Leipzigin musiikinjohtajan ja Tuomas-kanttorin virkaan. Hampurin senaatti halusi kuitenkin pitää ”kuuluisan miehen ja virtuoosin” hinnalla millä hyvänsä, ja Telemann päätti jäädä Hampuriin, missä hän työskenteli kuolemaansa asti.⁴

Omaelämäkertansa (1718) mukaan Telemann piti itseään ensisijaisesti kirkkomusiikin säveltäjänä.⁵ Häntä voikin pitää historian tuotteliaimpana kantaattisäveltäjänä; Boydin mukaan Telemann kirjoitti yli 2000 kantaattia.⁶ Werner Menken laatimassa teosluettelossa on listattuna 1755 kantaattia jumalanpalveluskäyttöön (TWV 1: 1-1755), joista osa on kadonnut. Kirkkokantaatteja lienevät lisäksi kirkonvihkimiskantaatit TWV 2: (13 kpl), hautajaiskantaatit TWV 4: (23) sekä hääkantaatit ja -serenadit TWV 11: (32)⁷. Kirkkokantaateista 1400 on säilynyt. Maallisia kantaatteja Telemann sävelsi huomattavasti vähemmän.⁸ Kirjoituksessaan

---

² Telemann Werke Verzeichnis

³ Zohn 2020, 1-2

⁴ Zohn 2020, 3-15

⁵ Poetzsch-Seban 2006, 7

⁶ Boyd 1983, 146

⁷ Menke, Werner 1988: Thematisches Verzeichnis der Vokalwerke von Georg Philipp Telemann, Band 1. Cantaten zum Gottensdienstlichen Gebrauch. Frankfurt am Main, Klostermann.

⁸ Zohn 2020, 31

Telemannin kantaateista vuodelta 1758 Johann Ernst Bach (J. S. Bachin veljenpoika) väitti: “Hänen kirkkosävellyksensä ovat saaneet niin suuren suosion, että Saksasta tuskin löytyy yhtäkään protestanttista kirkkoa, jossa hänen kantaattivuositietojaan ei esitettäisi”. Kantaatteja kuultiinkin 1700-luvun alusta 1770-luvulle asti ympäri saksankielistä aluetta sekä myöhemminkin Hampurissa ja Riiassa.⁹

Kantaatilla (it. *cantata* = laulukappale) tarkoitetaan moniäänistä maallista tai hengellistä vokaaliteosta, joka on sävelletty yhdelle tai useammalle solistille ja usein kuorolle ja orkesterille. Saksalais-protestanttisella alueella kirkkokantaatista kehittyi kantaatin yleisin tyyppi, joka on F. Krummacherin mukaan määriteltävissä “*moniosaiseksi sykliseksi teokseksi, joka on kirjoitettu vokaali- ja soitinkokoonpanolle ja jossa on sekä tekstiä että musiikin osalta erilaisia muotoelementtejä.*” “Näiden suhteellisen itsenäisten ja muodoltaan suljettujen osien tehtävänä on liturgiaan sopeutettuina selittää sen dogmaattista sisältöä” (Glieder).¹⁰

Aikansa käytännön mukaan Telemann käytti kantaatti-nimitystä teoksista, jotka koostuivat resitatiiveista ja aarioista, ilmeisesti viitaten italialaiseen maalliseen kantaattin. Teoksista, jotka sisälsivät sovituksia koraaleista tai raamatunjakeita, käytettiin useammin nimitystä “*Musik*”, “*Hauptmusik*” tai “*Concerto*”.¹¹ Kantaatti-termi laajeni 1750-luvulle tultaessa, jolloin Telemann nimitti kirkkokantaattejaan kantaateiksi riippumatta siitä, minkälaisia osia ne sisälsivät.¹² Telemann sävelsi ainakin kaksikymmentäyksi kantaattivuositietoa; niistä mainittakoon esimerkkeinä *Geistliche Cantaten* (n. 1702–06), *Sicilianischer Jahrgang* (1718–19), *Harmonischer Gottesdienst* (1725–1726), *Harmonisches Lob Gottes* (1726–27), *Fortsetzung des Harmonischen Gottesdienst* (1731–1732) sekä *Musikalisches Lob Gottes* (1744).¹³

Hampurissa kantaatteja kuultiin poikkeuksellisesti sekä ennen saarnaa että saarnan jälkeen kaupungin viidessä pääkirkossa; ennen saarnaa kuultava kantaatti oli uudesta kantaattivuositietokerrasta ja saarnan jälkeinen vanhemmasta vuosikerrasta. Uusi kantaatti esitettiin kuitenkin vain yhdessä kirkossa kerrallaan ja muissa neljässä kirkossa seuraavina viikkoina. Järjestelyn takia kantaatti ei aina vastannut päivän tekstejä; tällöin vanha kantaatti korjasi tilanteen.¹⁴

Kantaateissa näkyy Telemannin sävellystyylin monipuolisuus ja modernius, ja niihin vaikutti myös Telemannin työ oopperasäveltäjänä. Hänen tyyliinsä kehittyi

---

⁹ Zohn 2020, 31

¹⁰ Otavan Iso musiikkitietosanakirja 1978, 360–362

¹¹ Zohn 2020, 32

¹² Zohn 2020, 33

¹³ Zohn 2020, 32

¹⁴ Zohn 2020, 31–32

myöhäisbarokkisesta kohti galanttia tyyliä, mikä näkyi yksinkertaisuutena ja symmetrisinä temaattisina rakenteina.¹⁵ Telemann suuntautui muusikkona kaiken uuden mukaan, ja oli aikanaan selvästi arvostetumpi kuin J. S. Bach.¹⁶

2.2 Harmonischer Gottesdienst –kokoelma

Harmonischer Gottesdienst –kokoelma on kaikkien aikojen ensimmäinen painettuna julkaistu kirkkokantaattien kokoelma. Pääosin tilaajien rahoittamana se julkaistiin partituurina, mikä myöskin oli epätavallista tuohon aikaan. Se ilmestyi osissa säännöllisin väliajoin joulukuun 1725 ja tammikuun 1727 välillä. Kokoelman kantaatit sopivat niin koti- kuin jumalanpalveluskäyttöön. Vuonna 1726 kantaatteja esitettiin Hampurin viidessä pääkirkossa saarnan jälkeen.¹⁷

Kantaatit ovat lyhyitä, kokonaiskestoltaan 10-15 minuuttia, ja koostuvat yleensä resitatiivista ja kahdesta aariasta.¹⁸ Niiden kokoonpanoja ole määritelty liian tarkasti; korkealle äänelle sävellettyjä kantaatteja voi laulaa sopraano tai tenori, keskiäänelle sävelletyt kantaatit sopivat säveltäjän mukaan matalalle sopraanolle, korkealle altolle, matalalle tenorille tai korkealle bassolle. Lähes kaikki keskiäänelle sävelletyt kantaatit voi laulaa ”kunnollinen alto tai basso”.¹⁹

Laulajan lisäksi kantaateissa on mukana basso continuo ja obligatoitin – viulu, nokkahuilu, oboe tai huilu. Mikäli puhallinsoitinta ei ole saatavilla, se voidaan korvata viululla. Yhden kantaatin obligatoittimeksi on merkitty violetta, suuri viulu, jonka viritys vastaa alttoviulun viritystä.²⁰

Kantaattikokoelman esipuheessa Telemann antaa lukuisia käytännön ohjeita kantaattien esittämiseen. Jos muusikoita on käytettävissä enemmän, Telemann suosittelee vahvistamaan forte-merkittyjä ritornello-osia yhdellä tai useammalla viululla. Hän myös hyväksyy esitykset ilman laulajia: korkean äänen voi korvata viululla, oboella, huilulla tai oktaavia matalammalta soittavalla viola da gamballa; keskikorkean äänen viululla, alttoviululla, nokkahuilulla, fagotilla tai jopa matalalla chalumeaulla. Kantaatit on kirjoitettu ”Kammerton”²¹-korkeuteen.

---

¹⁵ Buelow 1993, 203

¹⁶ Haapasalo 1992, 80

¹⁷ Zohn 2020, 67

¹⁸ Mielikäinen 1988, 1

¹⁹ Poetzsch-Seban 2006, 8

²⁰ Poetzsch-Seban 2006, 8

²¹ n. puolisävelaskelta matalampi viritys kuin nykyinen virituksen standarditaso (Hämäläinen 2022, 32)

Mikäli kirkossa, jossa kantaatti esitetään, urut on viritetty ”Chortoniin”²², Telemann esittelee ohjeet kahteen parhaaseen transponointimahdollisuuteen.²³

Toisin kuin Telemannin aikaisemmat kantaattivuosikerrat, *Harmonisches Gottesdienst* - kokoelman lähes kaikki tekstit perustuvat kunkin pyhäpäivän epistolateksteihin²⁴. Suurin osa kokelman teksteistä on Matthäus Arnold Wilkensin (1704-59) käsialaa. Muutamat teksteistä ovat Michael Richeyn (1678-1761) sekä tuntemattomien runoilijoiden nimeltään Kenzler, Mayer, Steetz ja Büren kirjoittamia.²⁵ Aila Mielikäisen mukaan kantaattitekstit sisältävät ”paljon asiaa ja vaikeitakin hengellisiä pohdintoja hyvin tiiviissä muodossa”.²⁶

Mielikäinen on suomentanut laulettavaan muotoon 14 kantaattia: *Ist widerwärtigkeit den frommen eigen* (2. su loppiaisesta), *Warum verstellst du die Gebärden?* (3. su loppiaisesta), *Weg mit Sodoms gift'gen Früchten* (ensimmäinen pääsiäispäivä), *Ew'ge Quelle, milder Storm* (4. su pääsiäisestä), *Schmückt das Frohe Fest mit Maien* (toinen helluntaipäivä), *Unbegreiflich ist dein Wesen* (Pyhän Kolminaisuuden päivä), *Ich bin getauft in Christi Tode* (6. su kolminaisuudenpäivästä), *Durchsuche dich, o stolzer Geist* (11. su kolminaisuudenpäivästä), *Ihr, deren leben mit banger Finsternis* (12. su kolminaisuudenpäivästä), *Erhalte mich, o Herr, in deinem Werke* (22. su kolminaisuudenpäivästä), *Endlich wird die Stunde Schlagen* (toinen adventtisunnuntai) ja *Jauchzet, Frohlocket, der Himmel ist Offen* (toinen joulupäivä).²⁷ Hän on suomentanut 14 muutakin kantaattia, mutta suomennoksia ei ole julkaistu.²⁸

Suomennosvihkosessa on kunkin kantaatin kohdalla kerrottu tekstin kielellisistä yksityiskohdista sekä teologisesta sisällöstä raamattuviitteineen. Muutaman kantaatin kohdalla on myös ehdotettu sopivia kirkkovuoden ajankohtia kantaatin esittämiseen. Mielikäinen kuitenkin toteaa jättäneensä viitteet kantaattien soveltuvuudesta mahdollisimman vähiin; aiheiden ja tekstien tarkistus ja valinta jäävät musiikista vastaavien tehtäväksi.²⁹

2.3 Kirkkovuosi lyhyesti

Suomen evankelis-luterilaisen kirkkokäsikirjan mukaan kirkkovuoden rakenne seuraa läntisen kristikunnan perinnettä, ja sen lähtökohtana on Kristuksen pelastustyö. ”Kirkkovuoden

---

²² n. puolissävelaskelta korkeampi viritys kuin nykyinen virituksen standarditaso (Hämäläinen 2022, 32)

²³ Poetzsch-Seban 2006, 6-8

²⁴ Uuden Testamentin lukukappale

²⁵ Poetzsch-Seban 2006, 7

²⁶ Mielikäinen 1988, 3

²⁷ Mielikäinen, Aila 1988. Ikilähde laupeuden. Georg Philipp Telemannin soolokantaattien tekstejä. Jyväskylä

²⁸ Mielikäinen, Aila 1990. Ikilähde laupeuden II. Georg Philipp Telemannin soolokantaattien tekstejä.

²⁹ Mielikäinen 1988, 4

pelastushistoriallista luonnetta havainnollistavat Evankeliumikirjan aineiston jaksottelu sekä eri jaksojen ja pyhäpäivien otsikot ja kuvaukset. Jaksottelun johtavana teologisena periaatteena on kirkkovuoden pääsiäiseskeisyys.”³⁰

Kirkkovuosi voidaan jakaa kolmeen jaksoon, joista ensimmäinen on joulujakso; siihen kuuluu adventtiaika, jouluaika ja loppiaisaika. Toinen jakso on pääsiäisjakso, johon kuuluvat paastonaikaa edeltävät sunnuntait, paastonaika sekä pääsiäisaika. Kolmas eli viimeinen jakso on helluntaijakso: helluntaiaika sekä helluntain jälkeinen aika, joka päättyy tuomiosunnuntaihin.³¹ Kirkkovuosi on jaettavissa myös juhlapuoliskoon (adventista helluntaihin) ja juhlattomaan puoliskoon. Juhlapuolisko nostaa esille keskeiset pelastustapahtumat, kun taas juhlattoman puoliskon aikana tutkitaan uskoa arkielämässä ja pohditaan Kristuksen seuraamisen merkitystä.³²

Kirkkovuotta ei ole ennakolta suunniteltu yhdeksi kokonaisuudeksi, vaan se on muodostunut sellaiseksi pitkän ajan kuluessa. Useimmat juhlat ovat syntyneet eri aikoina ja toisistaan irrallisina; vasta myöhemmin on tajuttu, että ne ovat osa laajempaa kokonaisuutta. Kirkollinen vuosikierto alkoi hahmottua adventista alkavaksi keskiajan loppupuolella. Virsikirjoissa ajatus kirkkovuoden alkamisesta adventtina tuli selkeästi näkyviin vasta 1600-luvun lopulla. Sana kirkkovuosi mainittiin ensimmäisen kerran saksalaisen papin Johannes Pomariuksen Postillassa vuonna 1589.³³

Pääsiäinen on ollut kirkkovuoden kehityksen lähtökohta. Kristityt ovat viettäneet pääsiäistä jo apostoliselta ajalta alkaen. Pian alettiin viettää myös helluntaita, myöhemmin loppiaista ja joulua. Pääsiäisen eteen tuli myöhemmin 40-päiväinen paastonaika ja sen jälkeen 50-päiväinen ilon aika, jonka lopussa on helluntai. Vanhin tieto joulusta on vuodelta 354, jolloin sitä vietettiin 25. joulukuuta. Kun Jeesuksen syntymäpäivä oli vakiintunut, sovitettiin sen mukaisesti muita Jeesuksen elämään liittyviä muistopäiviä: kynttilänpäivä, Marian ilmestyspäivä ja Johannes Kastajan päivä.³⁴

Ensimmäisinä kristillisinä vuosisatoina juhlapäivien lukumäärä pysyi vähäisenä. Vainojen päätyttyä 300-luvulla haluttiin kuitenkin saada pakanallisille juhlille kristilliset vastineet, ja juhlapäivien määrä alkoi kasvaa. Myös laajeneva pyhimyskultti toi yhä uusia juhlapäiviä.³⁵ Keskiajan lopulla jo kolmannes vuoden päivistä oli pyhiä, jolloin ei saanut tehdä työtä. Reformaation myötä sekä maallinen esivalta että kirkko alkoivat supistaa juhlapäivien määrää;

---

³⁰ Evankeliumikirja 2021, 7

³¹ Kotila 2004, 155

³² Kotila 2004, 155

³³ Lempiäinen 2008, 31-32

³⁴ Kurvinen 1951, 51-52, 65-66

³⁵ Lempiäinen, 31

uskonpuhdistajat arvioivat juhlien tarpeellisuutta ensisijaisesti niiden raamatullisuudella. Juhlakalenterin karsiminen vaihteli luterilaistenkin parissa eri maissa. Ruotsi-Suomessa tärkeä rajapyykki oli vuoden 1571 kirkkojärjestys, joka asetti etusijalle Kristus-juhlat ja poisti pyhimysjuhlat. Suuri pyhäpäivien karsinta toteutettiin 1772; muun muassa apostolien päivät poistettiin sekä nelipäiväiset pääjuhlat (pääsiäinen, helluntai ja joulukokous) supistettiin kaksipäiväisiksi.³⁶

Kai Vahtola (2003) kirjoittaa artikkelissaan *Kirkkovuoden juhla-ajat* kirkkovuoden olevan seurakunnan jumalanpalveluselämän perusta: ”Siinä on kysymys enemmästä kuin vain tietyn kalenterin seuraamisesta. Kirkkovuoden viettämisessä toteutuu laajassa mielessä Kristuksen kehoitus: ’Tehkää se minun muistokseni.’ Kristuksen pelastusteot eivät ole vain historiaa, vaan niiden muistaminen tuo ne nykyhetkeen, läsnä oleviksi, kaikille tavoitettaviksi.”³⁷

2.4 Kirkkovuoden tekstit

Kutakin pyhää varten on yleensä kolme tekstivuosikertaa, jotta Raamatun sana pääsee esille mahdollisimman monipuolisesti. Jokaiselle pyhäpäivälle on määritelty psalmi, kaksi lukukappaletta (ensimmäinen Vanhasta testamentista ja toinen Uudesta testamentista) sekä evankeliumiteksti. Sunnuntain tekstejä käytetään yleensä koko seuraavan viikon ajan. Erityispyhien, kuten kynttilänpäivän ja mikkelinpäivän, aineistoa käytetään vain kyseisinä päivinä, ja seuraavan viikon maanantaina siirrytään kirkkovuoden ajankohdan mukaisiin teksteihin.³⁸ Tekstit ovat vaihdelleet historian saatossa ja eri maissa;³⁹ niinpä osa Suomessa nykyisin käytettävistä teksteistä eroaa vaikkapa Hampurissa 1700-luvulla käytetyn evankeliumikirjan teksteistä. Miten tähän tilanteeseen on tultu?

Kristikunnassa on kolme päälinjaa Raamatun käytössä: 1) ”Täydellinen vapaus” - jumalanpalveluksen toimittaja valitsee vapaasti, mitä hän milloinkin lukee. Tätä lukutapaa noudattavat monet vapaat yhteisöt. 2) Jatkuvan lukemisen periaate (*lectio continua*): kokonaisia Raamatun kirjoja luetaan yhtämittaisesti läpi - reformoidut kirkot ottivat tämän lukutavan käyttöön luovuttuaan kirkkovuodesta uskonpuhdistuksen jälkeen. 3) Perikooppijärjestelmä: kullekin pyhäpäivälle on valittu Raamatun katkelmat eli perikoot, jotka tukevat pyhän sisältöä ja joihin saarna pohjautuu. Perikooppijärjestelmää seurataan kaikkialla luterilaisen kirkon

---

³⁶ Lempiäinen 2008, 36-39

³⁷ Vahtola 2003, 176-177

³⁸ Evankeliumikirja, 8

³⁹ Vatanen 2000

piirissä, vaikka Luther aluksi kritisoikin sitä.⁴⁰ Järjestelmä takaa sen, että Raamatun sanoma tulee seurakunnassa monipuolisesti esille. Se myös mahdollistaa kirkkovuoden seuraamisen ja luo yhteyttä kirkon historiaan sekä laajaan osaan nykyistä kristikuntaa.⁴¹

Raamatun yhtäjaksoinen lukeminen (*lectio continua*) on todennäköisesti ollut vallitsevin lukutapa jumalanpalveluksissa 300-luvulle asti: kokonaisia Raamatun kirjoja luettiin siten, että jatkettiin siitä, mihin edellisellä kerralla oli lopetettu. Kirkkovuoden juhlien aikaan – pääsiäisenä, helluntaina ja jouluna – luettiin kuitenkin niihin sopivia tekstejä ja keskeytettiin yhtäjaksoinen lukeminen. Näin alkoi muodostua kiinteitä tekstejä eli perikoopeja juhlia varten.⁴²

Ensimmäinen vuosikertamme perustuu vanhaan roomalaiseen perikoooppijärjestelmään, jonka muodostuminen oli vuosisatoja kestäneen kehityksen tulos. Sen muodostamisessa kirkkoisä Hieronymuksella (k. 420 jKr.) oli ainakin jonkinlainen osuus. Kirkkoisä Augustinus (k. 430) esitti periaatteen, että päivän evankeliumi- ja epistolatekstin tuli olla sopusoinnussa keskenään. Paavi Gregorius Suurelta (paavina 590-604) on säilynyt 40 saarnaa, joista voi huomata, että kirkkovuoden juhlaosan tekstijärjestelmä oli hänen aikanaan pääpiirteissään valmis. Juhlattoman osan tekstijärjestelmä kehitys kesti kauemmin. Evankeliumi- ja epistolaluettelot olivat alun perin erillisiä kokoelmia, ja ne kehittyivät melko itsenäisesti ja erilaisten periaatteiden mukaisesti.⁴³

Lyypekissä v. 1488 painettu *Missale Aboense* –tekstikokoelma sisältää keskiajan loppupuolella käytetyn perikoooppijärjestelmän ja on suomalaisten saarnatekstien historian kannalta tärkeä; ensimmäinen vuosikertamme perustuu pitkälti siihen. Muita vanhoja, n. 600-800-luvuilla syntyneitä tekstikokoelmia olivat mm. Würzburgin komes, Paulus Diaconuksen postilla, Aachenin tuomiokirkon evankeliumikokoelma sekä Murbachin, Alkuinin ja Corbien komekset. Komes tarkoittaa kokoelmaa, johon tekstit on kirjoitettu kokonaan ja joka sisältää evankeliumit ja epistolat tai vain epistolat.⁴⁴

Martti Lutherin (1483-1546) Kirkkopostillassa (1572) olevat tekstit ovat olleet esikuvana luterilaisten maiden saarnateksteille ja vaikuttaneet perikoooppijärjestelmän vakiintumiseen luterilaisissa kirkkokunnissa. Luther omaksui vanhat perikooopit pienin muutoksin. Hän ei kuitenkaan asettunut selvälle kannalle vanhoihin perikoooppiin nähden, vaan hyväksyi myös yhtäjaksoisen Raamatun lukemisen, minkä vuoksi Saksan luterilaisissa kirkkokunnissa käytettiin aluksi vaihtelevasti *lectio continua* ja perikoopeja. Myöhemmin perikooopit otettiin

---

⁴⁰ Lempiäinen 2008, 54-55

⁴¹ Lempiäinen 2008, 56

⁴² Kurvinen 1951, 14-15

⁴³ Kurvinen 1951, 16-20, 37, 40

⁴⁴ Kurvinen 1951, 21-23

kuitenkin käyttöön niissäkin Saksan luterilaisissa kirkkokunnissa, joissa *lectio continua* oli aluksi käytössä.⁴⁵

Vanhoja tekstejä [ensimmäistä vuosikertaa] alettiin kritisoida Saksassa 1600-luvulla ja Ruotsissa 1700-luvulla: jotkut aiheet kertautuivat ja toiset jäivät kokonaan syrjään. Opettavaisimpia kohtia ei ollut valittu ja kertomuksia ihmeteista oli suhteettoman paljon. Monet teksteistä olivat liian samanlaisia, ja yhtenäisiä Raamatun kertomuksia oli jaettu osiin eri päiville.⁴⁶

Jotkut halusivat muokata perinteistä tekstijärjestelmää, toiset halusivat luoda rinnakkaisia vuosikertoja. Valistusaikana vaadittiin vapaampaa tekstivalintaa, mutta valistusajan mentyä ohi alettiin ymmärtää vanhojen tekstien arvo, ja otettiin käyttöön rinnakkaisia vuosikertoja.⁴⁷ Suomessa evankeliumikirjaa alettiin uudistaa v. 1818 alkaen.⁴⁸ 1886 hyväksyttiin kaksi uutta epistola- ja kaksi uutta evankeliumitekstisarjaa, ja tekstit järjestettiin kolmeksi vuosikerraksi, jolloin sama teksti toistuu kolmen vuoden välein. Kullekin pyhälle hyväksyttiin Vanhan testamentin lukukappale vuonna 1913; psalmi sekä toinen Vanhan testamentin teksti hyväksyttiin vuonna 1958. Niitä ei kuitenkaan järjestetty vuosikerroiksi, vaan ne oli tarkoitettu vaihtoehtoisiksi saarnateksteiksi.⁴⁹

Viimeisin evankeliumikirjamme otettiin käyttöön adventtina 2000 ja on edelleen käytössä.⁵⁰ Tuolloin vakiintui tapa lukea joka sunnuntai kolme tekstiä: Yksi Vanhasta testamentista, yksi Uuden testamentin kirjeistä ja yksi evankeliumeista. Myös Vanhan testamentin teksteissä siirryttiin vuosikertajärjestelmään.⁵¹

Epistoloiden osalta nykyisen evankeliumikirjan ja Hampurissa käytettyjen epistolatekstien eroavaisuuksia saattaa siis selittää evankeliumi- ja epistolaluetteloiden erillinen kehitys sekä evankeliumikirjojen uudistusten erot Saksassa ja Suomessa. Vanhoissa tekstikokoelmissa, joiden pohjalta evankeliumikirjoja laadittiin eri maissa, oli eroavaisuuksia, ja ensimmäiseenkin vuosikertaan tehtiin pieniä muutoksia.⁵²

---

⁴⁵ Kurvinen 1951, 26-28

⁴⁶ Kurvinen 1951, 76-80

⁴⁷ Kurvinen 1951, 77-80

⁴⁸ Kurvinen 1951, 85

⁴⁹ Lempiäinen 2008, 55

⁵⁰ Vatanen 2000, 1

⁵¹ Lempiäinen 2008, 55-56

⁵² Kurvinen 1951, 80-82, 127-129

2.5 Tekstimusiikin valintaan vaikuttavia näkökohtia

Musiikin perimmäisenä tarkoituksena jumalanpalveluksessa on kantaa Kristuksen evankeliumia ja antaa Jumalan sanalle soiva muoto⁵³. Messun pysyvät osat (*ordinarium*) pysyvät samoina kirkkovuoden ajankohdasta riippumatta, kun taas *proprium*-osat – lukukappaleet, laulut ja rukoukset – vaihtuvat päivän ja kirkkovuoden ajankohdan mukaan.⁵⁴ Jumalanpalveluksen tekstit voidaan ”lukea” musiikin keinoin, jolloin musiikki elävöittää Jumalan sanan julistamista.⁵⁵

Jumalanpalveluksen oppaan mukaan kanttori tarvitsee työssään jumalanpalvelusten musiikin suunnittelijana ja toteuttajana ”hyvää musiikkilista ammattitaitoa, Jumalan sanan tuntemusta ja rukousta voidakseen avautua kuulemaan Jumalan puhetta ja ihmisten kysymyksiä.”⁵⁶ Keskeisiä musiikkivalintoihin vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi tarkoitus, sisältö ja yhteisöllisyys.⁵⁷

Musiikin sisällöstä todetaan: ”Musiikin on ilmaistava jumalanpalveluksen sisältöä. Musiikki antaa soitetun ja laulettuun muodon Jumalan sanalle, messun rukouksille ja koko jumalanpalveluksen sanomalle. Sisältölähtöisyys tarkoittaa enemmän kuin sisällön ja muodon ristiriidattomuutta: se merkitsee, että jumalanpalveluksen perimmäinen sisältö motivoi ja synnyttää musiikin ja antaa sille muodon. Mitä aidommin musiikki avaa ja tulkitsee jumalanpalveluksen sisältöä, sitä paremmin se sopii messuun.”

Musiikkivalintoja voi pohtia esimerkiksi Raamatun tekstien tai pyhän aiheen ja johdantotekstin avulla. Johdantotekstit ja aiheet ovat melko uusi keksintö, ja ne on julkaistu vuoden 2000 evankeliumikirjassa. Pyhän aihe antaa hiukan laajemman mahdollisuuden tehdä musiikkivalintoja kuin pitäytyminen pelkästään Raamatun teksteissä. Toisaalta pyhien aiheita ja johdantotekstejä ei tule pitää liian sitovina musiikkivalintojen suhteen. Jos musiikki sopii johonkin päivän teksteistä nousevaan aiheeseen, on musiikkivalinta hyvin perusteltu. On myös paljon tekstimusiikkia, joka sopii moneen pyhään aiheensa ”yleisluontoisuuden” vuoksi, sekä pyhiä joiden aiheisiin ja teksteihin sopii monensisältöinen musiikki, esim. 2. Paastonajan sunnuntai (Rukous ja usko), 3. su loppiaisesta (Jeesus herättää uskon) ja 4. su pääsiäisestä (Taivaan kansalaisena maailmassa).

---

⁵³ *Palvelkaa Herraa iloiten. Jumalanpalveluksen opas*. Suomen ev. lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:9, s. 103

⁵⁴ Haapasalo 2004, 169.

⁵⁵ Jumalanpalveluksen opas, 104

⁵⁶ Jumalanpalveluksen opas, 104

⁵⁷ Jumalanpalveluksen opas, 105

3. MENETELMÄ JA AINEISTO

Käytän tutkimukseni aineistona Bärenreiterin kustantamaa nuottieditiota, joka on jaettu kuuteen osaan: Joulujakson kantaatteihin keski-⁵⁸ ja korkealle⁵⁹ äänelle, pääsiäisjakson kantaatteihin keski-⁶⁰ ja korkealle⁶¹ äänelle sekä kolminaisuusjakson kantaatteihin keski-⁶² ja korkealle⁶³ äänelle. Kunkin osan alussa on toimittajan kirjoittama esipuhe sekä kuvat Telemannin esipuheesta. Partituurien lisäksi on saatavilla erilliset stemmat obligatsoittimelle ja continuolle. Editio perustuu 1953-1957 julkaistuun Bärenreiterin editioon (BA 2952-2955). Huomattavaa tutkimukseni kannalta on, että uudemman edition raamatunkohdat eroavat joiltakin osin vanhan edition raamatunkohdista. Vanhemmassa editiossa yhdeksään kantaattiin on merkitty kokonaan eri raamatunkohta, ja neljän kantaatin kohdalla merkintä raamatunkohdasta puuttuu kokonaan. Oletukseni kuitenkin on, että uusi editio on luotettavampi, minkä vuoksi käytän sitä lähteenä.

Kunkin kantaatin kohdalla lukee raamatunkohta, jonka pohjalta kantaattiteksti on runoiltu. Raamattuviitteet perustuvat hampurilaiseen evankeliumikirjaan vuodelta 1735.⁶⁴ Menetelmänäni on kirjata taulukkoon (liite 2) kantaatin nimi- ja kokoonpanotietojen ohien raamatunkohdat ja etsiä Evankeliumikirjan raamatunkohtahakemiston avulla ne pyhät, joihin kyseistä tekstiä nykyisin käytetään.⁶⁵ Jotta vastaavuustaulukon laatiminen ja tulkinta olisi helpompaa, taulukoin myös kirkkovuoden pyhäpäivät⁶⁶ samaan taulukkoon *Harmonischer Gottesdienst* -kokelman pyhäpäivien kanssa (liite 1). Neljännessä pääluvussa avaan taulukoinnin tulokset ja annan oman ehdotukseni kantaattien käytöstä kolmen esimerkkikantaatin avulla. Aineistona käytän myös Aila Mielikäisen suomennoksia esimerkkikantaattien teksteistä.

---

⁵⁸ Telemann, Georg Philipp: *Harmonischer Gottesdienst: Kantaten aus dem Weihnachtsfestkreis: Mittlere Stimme*. Gustav Fock & Ute Poetzsch (toim.), Kassel, Bärenreiter-Verlag BA 5894, 2006.

⁵⁹ Telemann, Georg Philipp: *Harmonischer Gottesdienst: Kantaten aus dem Weihnachtsfestkreis: Hohe Stimme*. Gustav Fock & Ute Poetzsch (toim.), Kassel, Bärenreiter-Verlag BA 5891, 2006.

⁶⁰ Telemann, Georg Philipp: *Harmonischer Gottesdienst: Kantaten aus dem Osterfestkreis: Mittlere Stimme*. Gustav Fock & Ute Poetzsch (toim.), Kassel, Bärenreiter-Verlag BA 5895, 2006.

⁶¹ Telemann, Georg Philipp: *Harmonischer Gottesdienst: Kantaten aus dem Osterfestkreis: Hohe Stimme*. Gustav Fock & Ute Poetzsch (toim.), Kassel, Bärenreiter-Verlag BA 5892, 2006.

⁶² Telemann, Georg Philipp: *Harmonischer Gottesdienst: Kantaten aus der Trinitatiszeit: Mittlere Stimme*. Gustav Fock & Ute Poetzsch (toim.), Kassel, Bärenreiter-Verlag BA 5896, 2006.

⁶³ Telemann, Georg Philipp: *Harmonischer Gottesdienst: Kantaten aus der Trinitatiszeit: Hohe Stimme*. Gustav Fock & Ute Poetzsch (toim.), Kassel, Bärenreiter-Verlag BA 5893, 2006.

⁶⁴ Poetzsch-Seban 2006, 9

⁶⁵ Evankeliumikirja 2021, 770-781

⁶⁶ Evankeliumikirja 2021, 5-6

4. TULOKSET

4.1 Kantaattien sijoittuminen kirkkovuoteen

Taulukoidessani kirkkovuoden pyhiä (liite 1), huomasin joitakin eroavaisuuksia nykyisten ja 1700-luvun alussa vietettyjen pyhäpäivien välillä: pääsiäispäiviä on kolme, samoin kuin helluntaipäiviä. Nykyisin kolmas pääsiäispäivä on pääsiäisen jälkeinen tiistai; toinen ja kolmas helluntaipäivä sijoittuvat helluntain jälkeiselle viikolle. Pyhän Kolminaisuuden päivän jälkeiset sunnuntait numeroidaan nykyisin helluntain jälkeisinä sunnuntaina.⁶⁷ Aineistostani ei käy ilmi, onko seuraavilla helluntain jälkeisillä pyhillä ollut nimi kuten nykyisin: Apostolien päivä, Kirkastussunnuntai, Reformaation päivä, Valvomisen sunnuntai ja Tuomiosunnuntai. Marian käyntipäivää, jolle on sävelletty yksi kantaatti, ei enää vietetä.

Harmonischer Gottesdienst -kantaattien tekstit suomalaisessa kirkkovuodessa -taulukkoon (liite 2) on merkitty pyhän nimi saksaksi tai latinaksi, kantaatin nimi ja TWV-numero, kokoonpano, raamatunkohta sekä vastaavuus suomalaiseen kirkkovuoteen. Taulukko seuraa kirkkovuoden kulkua alkaen adventista; erityispyhistä kolme (Juhannuspäivä, Marian käyntipäivä ja Mikkelinpäivä) on sijoitettu erikseen taulukon loppuun.

Vastaavuus-sarakkeeseen on merkitty pyhä tummennetulla tekstillä, mikäli kantaatin raamatunkohta on yhteneväinen nykyisen Evankeliumikirjan kanssa. Raamatunjakeiden mahdolliset muutokset sekä vuosikerta on merkitty sulkeisiin. Olen huomionut raamatunjakeiden muutoksissa vain useamman kuin yhden jakeen muutokset. Viiva sarakkeessa osoittaa, että kyseinen teksti ei ole enää lainkaan käytössä.

Tutkimustulokseni on, että kantaateista kolmekymmentäseitsemän voidaan raamatunkohtansa perusteella sijoittaa samoihin pyhiin kuin mille ne on sävelletty. Kaksikymmentäviisi kantaattia voidaan raamatunkohtansa perusteella sijoittaa kirkkovuodessa toisaalle kuin alkuperäisiin pyhiin. Kuudenkymmenen neljän (64) kantaatin raamatunkohta siis löytyy kokonaan tai osittain nykyisestä Evankeliumikirjasta. Kymmenen kantaatin raamatunkohta ei enää ole käytössä.⁶⁸

---

⁶⁷ 1000-luvulla tuli yleiseksi tavaksi numeroida juhlatoman osan sunnuntait helluntaista alkaen. Keskiajan loppupuolella kolminaisuuden päivä määrättiin v. 1334 koko kirkon juhlaeksi, ja useimmissa tekstikokoelmissa kolminaisuuden päivää pidettiin sitä seuraavien sunnuntaiden numeroinnin lähtökohtana. (Kurvinen 1951, 40) Luterilainen maailmanliitto esitti vuonna 1974, että kirkkovuoden jälkipuoliskon pyhät pitäisi nimetä helluntaista lähtien, jotta kirkkovuoden pääsiäiseskeisyys korostuisi. Suomessa tämä nimityskäytäntö tuli voimaan vuonna 2000, mutta mm. Saksan evankeliset kirkot pitäytyivät aiemmassa nimityskäytännössä. (Lempiäinen 2008, 44-45)

⁶⁸ en ole huomionut vaihtoehtoisia saarnatekstejä

Kantaattien teksteistä onkin löydettävissä raamatunkohtien perusteella kolmea erilaista tyyppiä: 1) Kantaatin raamatunkohta ja kirkkovuoden pyhä täsmäävät 2) Kantaatin raamatunkohta on toiselle kirkkovuoden sunnuntaille kuin nykyään 3) Raamatunkohta ei ole enää käytössä. Annan kustakin esimerkin käyttäen Aila Mielikäisen suomennoksia kantaateista⁶⁹ sekä annan ehdotukseni kantaattien sijoittamisesta kirkkovuoteen luvussa 2.5 esitettyjen näkökohtien valossa.

1) Ew'ge Quelle, milder Strom TWV 1:546, 4. sunnuntai pääsiäisestä (Cantate)

Jaak. 1: 17-21

“Jokainen hyvä anti ja jokainen täydellinen lahja tulee ylhäältä, taivaan tähtien Isältä, jonka luona ei mikään muutu, ei valo vaihdu varjoksi.

Päätöksensä mukaan hän synnytti meidät totuuden sanalla, että olisimme hänen luomistekojensa ensi hedelmä.

Tietäkää, rakkaat veljeni, että itse kunkin tulee olla herkkä kuulemaan mutta hidas puhumaan ja hidas vihaan,

sillä miehen viha ei johda oikeudenmukaisuuteen, jota Jumala tahtoo.

Olkaa siis sävyisiä ja pankaa pois kaikki saasta ja pahuus. Ottakaa vastaan sana, joka on teihin istutettu ja joka voi pelastaa teidän sielunne.”

---

⁶⁹ On huomioitava, että kantaatit on käännetty laulettavaan muotoon, eivätkä välttämättä sovellu sellaisenaan esim. käsiohjelmaan.

Kantaatti 27
keskiäänelle ja huilulle

4 IKILÄHDE LAUPEUDEN
EW'GE QUELLE, MILDER STROM

Neljäs pääsiäisen jälkeinen sunnuntai (Cantate)
Jaak. 1:17-22

Aaria:

Ikilähde laupeuden,
armon meri rikas, syvä!
Ikilähde laupeuden,
ikilähde laupeuden,
armon meri rikas, syvä,
armon meri rikas, syvä! (Fine)
Sinulta,
Isä pyhä,
lahjana
virtaa meille kaikki hyvä.
Sinulta,
Isä pyhä,
lahjana
virtaa meille kaikki hyvä,
virtaa, virtaa meille
kaikki hyvä. (Da capo)

Musical notation for the word 'lau-pe-u-den', consisting of four notes: a quarter note, an eighth note, a quarter note, and a quarter note.

Resitatiivi:

Kun mietin laupeuttas valtavaa,
mi kaiken lähde on,
kun hyvyytesi suunnaton
mua täällä johdattaa
ja koko ruumiin sekä
sielun ravitsee,
niin sydän riemuitsee,
ja sulle, Herra, yksin
soi ilolauluin, ylistyksin
nyt kiitos tästä armostas:

Musical notation for the word 'lau-pe-ut-tas', consisting of two notes: a quarter note and a quarter note.

Arioso:

Ah Herra!
Jo aivan henkeäni salpaa,
kun muistat mua, halpaa,
vain palvelijaa lahjoillas!
Ah Herra!
Ah Herra!
Jo aivan henkeäni salpaa,
kun muistat mua, halpaa,
vain palvelijaa lahjoillas,
vain palvelijaa lahjoillas!

Musical notation for the word 'Her-ra', consisting of two notes: a quarter note and a quarter note.

Musical notation for the word 'Her-ra', consisting of two notes: a quarter note and a quarter note, with a brace under the first note.

Resitatiivi:

Vaan kunhan laupeutesi minut
hengen lähtehille ohjaa
- ei niiden syvyyttä voi
aistit tavoittaa,
ja järki milloinkaan
ei löydä niistä pohjaa -
niin sielu sulaa, taipuu
ja hiljaa hyvyyteesi vaipuu;
ei kestä myöskään ajatukseen,
kun läsnäolosi
mun valtaa olemukseen.
On armos, Herra, kallis aarteeni,
sen valo virtaa sanas kautta,
se minut pelastukseen auttaa.
On siinä lohdutus myös
huoliin, puutteeseen
ja ohjenuora totuuteen,
siks kunnes perin kuoltuani
sun valtakuntas rikkauden
mä parhaimpana osanani.

lau-peu-te-si

Aaria:

Te, jotka vain mielite
aarteita kaivaa,
oi miks
näette turhaa vaivaa?
Ei kestä hohde hopean.
Oi miks
näette turhaa vaivaa?
Ei kestä hohde hopean.
Te, jotka vain mielite
aarteita kaivaa,
oi miks
näette turhaa vaivaa?
Ei kestä hohde hopean.
Oi miks, oi miks?
Ei kestä hohde hopean. (Fine)
Ken etsii sanaa Korkeimman,
se kaikkein parhaat aarteet löytää
ja onnen haihtumattoman.
Se yksin rikas on,
ken taivaan lahjaa pyytää,
vain hällä on siunaus sammumaton,
vain hällä on siunaus
sammumaton. (Da capo)

♪ ♫
sa-naa

Mielikäinen, Aila 1988. Ikilähde laupeuden. Georg Philipp Telemannin soolokantaattien tekstejä. Suomentanut Aila Mielikäinen. Helsinki: SKML. s. 12-13

Tämän Cantate-sunnuntain kantaatin raamatunkohta täsmää nykyisen evankeliumikirjamme kanssa. Sen aiheena on Jumalan lahjat ja Jumalan armo sekä hengellisten aarteiden rikkaus verrattuna maallisiin aarteisiin. Aiheensa yleisluontoisuuden vuoksi sitä voi hyvin käyttää muulloinkin kuin kyseisenä sunnuntaina, esim. toisena sunnuntaina helluntaista (Katoavat ja katoamattomat aarteet), 2. su loppiaisesta (Jeesuksen jumalallinen voima), 3. su ennen paastonaikaa (Ansaitsematon armo), 3. su helluntaista (Kutsu Jumalan valtakuntaan), 15. Su helluntaista (Kiitollisuus).

2) Ich bin getauft in Christi Tode TWV 1:820

Room 6: 3-11

“Tiedättehän, että meidät kaikki Kristukseen Jeesukseen kastetut on kastettu hänen kuolemaansa. Näin meidät kasteessa annettiin kuolemaan ja haudattiin yhdessä hänen kanssaan, jotta mekin alkaisimme elää uutta elämää, niin kuin Kristus Isän kirkkauden voimalla herätettiin kuolleista. Jos kerran yhtäläinen kuolema on liittänyt meidät yhteen hänen kanssaan, me myös nousemme kuolleista niin kuin hän. Tiedämme, että vanha minämme on yhdessä hänen kanssaan ristiinnaulittu, jotta tämä syntinen ruumis menettäisi valtansa emmekä enää olisi synnin orjia. Se, joka on kuollut, on näet päässyt vapaaksi synnin vallasta. Mutta jos kerran olemme kuolleet Kristuksen kanssa, uskomme saavamme myös elää hänen kanssaan. Tiedämme, että koska Kristus on herätetty kuolleista, hän ei enää kuole eikä kuolemalla ole enää valtaa häneen. Kun Kristus kuoli, hän kertakaikkisesti kuoli eroon synnistä. Kun hän nyt elää, hän elää Jumalalle. Ajatelkaa tekni samoin itsestänne: te olette kuolleet pois synnistä ja elätte Jumalalle Kristuksessa Jeesuksessa.”

Kantaatti 40
keskiäänelle ja huilulle

8 KASTETTU OON KRISTUKSEN KUOLOON
ICH BIN GETAUFT IN CHRISTI TODE

Kuudes kolminaisuudenpäivän jälkeinen sunnuntai
Room. 6:3-11

Aaria:

Kastettu oon Kristuksen kuoloon
ja hänen kanssaan elää saan.
Kastettu oon Kristuksen kuoloon
ja hänen kanssaan elää saan.
Kastettu oon Kristuksen kuoloon,
kastettu oon Kristuksen kuoloon,
ja hänen kanssaan elää saan.
Kastettu oon Kristuksen kuoloon
ja hänen kanssaan elää saan. (Fine)
Kuin kerran Naiman Jordanista
sai puhdistuksen pitaalista,
tuo armon kirkas lähdevesi
pois kaiken synnin saastan pesi.
Nyt kuulun Jeesukselle vaan,
Jeesukselle vaan,
nyt kuulun Jeesukselle vaan. (Da capo)

Resitatiivi:

Niin oomme kasteen kautta
haudatut kuolemaan,
ja koska kuolleista on
Kristus herätetty,
me vaelluksellamme
nyt todistamme:
on hänen elämäänsä meidät kiinnitetty.
Niin kuin jo maailmassa
me yhtä olemme kerran kuolemassa.
Näin kuuluu lupaus:
On lailla Kristuksen
myös meillä ylösnousemus,
kun Herran kanssa
on naulittuna ristiin vanha ihmistemme,
niin ettei synnin ruumis,
jota tottelimme,
voi meitä pitää vallassansa.
Se, joka kuollut on,
on tosi vanhurskas.
Oi pelastus tuo autuas,
kun saamme Jeesuksessa
näin käydä kuolohon
ja elää valkeudessa!

o-lem-me

Hän ristillänsä riisti
vallan kuolemalta,
toi valoon elämän, ja senpä tähden nyt
on kuolon herruus enää unta,
ja kuninkaan on saanut
taivaan valtakunta.
Siks nouskaa synnin alta
jo riemuin kaikki kristityt!
Ken seuraa Kristusta,
ei pahaa palvele;
ei häntä maailma
ja synti vallitse.

Aaria:

Ei synti hallita saa enää ruumistani,
siks että elän Jumalalle vain,
siks että elän Jumalalle vain.
Ei synti hallita saa enää ruumistani,
ei synti, ei synti,
ei synti hallita saa enää ruumistani,
siks että elän Jumalalle vain,
siks että elän Jumalalle vain.
Synti hallita ei enää,
enää ei saa ruumistani,
siks että elän Jumalalle vain. (Fine)   heik-kou-te-ni
Kristus voitti heikkouteni,
pahan juonet tyhjäksi teki.
Hän taisteluissa yksin auttaa;
kun pysyn Jumalassa hänen työnsä kautta,
on kerran taivas osanain,
kun pysyn Jumalassa hänen työnsä kautta,
on kerran taivas osanain. (Da capo)

Kantaatin teksti pohjautuu miltei sellaisenaan Raamattuun, ja toisin kuin muissa kantaateissa siinä on hyvin vähän runoili-
jan "omaa ääntä". Roomalaiskirjeen 6. luvun lisäksi tekstissä on
selvät viittaukset seuraaviin kohtiin: 2. Kun. 5:1-19 (Naimanin
paraneminen) ja 2. Tim. 1:10.

*Mielikäinen, Aila 1988. Ikilähde laupeuden. Georg Philipp Telemannin soolokantaattien
tekstejä. Suomentanut Aila Mielikäinen. Helsinki: SKML. s. 16-17*

Kuudennen kolminaisuudenpäivän jälkeisen sunnuntain kantaatin raamatunkohta on
evankeliumikirjassamme osoitettu pääsiäisyölle. Sen aiheena on kaste ja kristityn
vanhurskaus. Kantaatti sopisi käytettäväksi myös esimerkiksi seuraavina pyhinä: 1. su
loppiaisesta (Kasteen lahja). 3. su loppiaisesta (Jeesus herättää uskon), 3. su ennen
paastonaikaa (Ansaitsematon armo) sekä Laskiaissunnuntai (Jumalan rakkauden uhritie, ks. 2.
vsk vaihtoehtoinen epistola).

3) Ergeuss dich zur Salbung TWV 1:447

Apt. 8: 14-17

“Kun Jerusalemissa olevat apostolit kuulivat samarialaisten ottaneen vastaan Jumalan sanan, he lähettivät Pietarin ja Johanneksen heidän luokseen.

Perille tultuaan nämä rukoilivat Samarian uskovien puolesta, että he saisivat Pyhän Hengen.

Henki näet ei ollut vielä laskeutunut kehenkään heistä; heidät oli ainoastaan kastettu Herran Jeesuksen nimeen.

Pietari ja Johannes panivat kätensä heidän päälleen, ja he saivat Pyhän Hengen.”

Kantaatti 33
keskiäänelle ja viululle

21 OI, SAAVU JA VIRVOITA NÄÄNTYNYT SYDÄN
ERGEUSS DICH ZUR SALBUNG DER SCHMACHTENDEN SEELE

Kolmas helluntaipäivä

Aaria:

Oi, saavu ja virvoita nääntynyt sydän,
nyt öljysi pyhän
sen vaivahan virrata suo!
Oi saavu, oi saavu, oi saavu, oi saavu,
oi, saavu ja virvoita nääntynyt sydän,
nyt öljysi pyhän
sen vaivahan virrata suo,
sen vaivahan virrata suo,
nyt virrata suo! (Fine)
Pian sammuu toivo viimeinenkin, pian
vain sulta saan voiman, oi Jumalan Henki, mu-a
mua heikkoa auta,
mulle lohtus jo tuo,
mua heikkoa auta,
mua heikkoa auta,
mulle lohtus jo tuo,
mulle lohtus jo tuo! (Da capo)

Resitatiivi:

Sai köyhä Samaria Pyhän Hengen
kautta sanan, rukouksen.
Ah, muista minutkin,
sä armon Henki, auttajani,
sua huutaa sielu janoisin!
Ja silmänikin etsii
Samarian tavoin
vain sinun sanaas siunaavaa;
on portti sydämeni avoin,
käy Siioniisi uudestaan!
Sä ensi kerran pesit kasteessani
pois synnin turmeluksen,
jo silloin voimas vahvasti
mun, lapsen pienoisen,
Jumalan lapseksi.
Sain armon uudistua,
sä vedit hyvytteesi mua. mu-a
Nyt ahkeroida tahdon siksi
ja rakentua Herran temppeliksi,
vaan lankeemus niin usein on jo tullut,
niin usein hyvyydeltä olen kuollut -
tie syntieni veisi ikikuolohon.
Siks mua voimas saakoon kantaa mu-a
ja parannuksen elämäni antaa.

Karkoita hätä, tuska suunnaton,
mun kurjan sielu pelasta
jo kuolemalta.
Ah, saavu, elon Henki - sun on valta!

saa-vu

Aaria:

Synkkä henki pimeyden,
häivy pois jo kokonaan,
pois, pois, pois, pois,
häivy pois jo kokonaan,
sillä Henki pyhyiden
valtaa minut valollaan,
valtaa minut valollaan!
Synkkä henki pimeyden,
synkkä henki pimeyden,
häivy pois jo kokonaan,
pois, pois,
häivy pois jo kokonaan,
sillä Henki pyhyiden
valtaa minut valollaan,
jo Henki pyhyiden
valtaa minut valollaan,
valtaa minut valollaan! (Fine)
Uupunut oon orjailuusi.
- Rauha, riemu, voima uusi
lupaavat myös, että saan
elon uuden, ikuisen.
Rauha, riemu, voima uusi
lupaavat myös, että saan
elon uuden, ikuisen,
myös elon ikuisen. (Da capo)

pi-mey-den

Mielikäinen, Aila 1990. Ikilähde laupeuden II. Georg Philipp Telemannin soolokantaattien tekstejä. Suomentanut Aila Mielikäinen. s. 14-15

Kolmannen helluntaipäivän kantaatin raamatunkohta ei ole evankeliumikirjassa, mutta kantaatti sopii sisältönsä puolesta käytettäväksi helluntain jälkeisellä viikolla sekä seuraavina pyhinä: 1. su loppiaisesta (Kasteen sunnuntai, erityisesti 1. ja 2. vsk), 4. su loppiaisesta (Jeesus auttaa hädässä), 6. su pääsiäisestä (Pyhän Hengen odotus), 4. su helluntaista (Kadonnut ja jälleen löytynyt) sekä 20. su helluntaista (Usko ja epäusko).

4.2 Muuta huomioitavaa kantaattien käytettävyydessä jumalanpalveluksissa

Kantaattien tekstit ovat vapaata runoutta, ja niiden kieli saattaa olla nykykuulijalle haastavaa koukeroisuutensa ja teologisen sisältönsä vuoksi. Mikäli kantaatti esitetään saksaksi, on jumalanpalveluksessa oltava suomennos käsiohjelmassa. Suomennoksen ei tarvitse olla sanatarkka, vaan tekstin sisällön tulisi olla nykykuulijalle mahdollisimman ymmärrettävässä muodossa. Suomeksi laulettuna kantaatti voi olla suomalaiskuulijalle ymmärrettävämpi, mutta suomen kieli ei aina välttämättä sovi sävellettyyn musiikkiin niin hyvin kuin saksan kieli. Suomennettaessa kantaattia laulettavaan muotoon on huomioitava ainakin runomitan säilyminen alkuperäisenä; jos tavuja joutuu muuttamaan, nuottikuvioitakin on muutettava. Kielellisesti suurin haaste kääntämisessä onkin erikielisten tekstien erilaisuus; suomenkieliseen tekstiin ei mahdu niin paljon sanoja kuin esimerkiksi saksankieliseen tekstiin.⁷⁰

Sekä laulettavaan muotoon käännettäessä että käsiohjelmaan laadittavassa käänöksessä tulee huomioida tekstin mukauttaminen nykyajan ihmisen kielitajuun ja nykyajan teologiaan. Esimerkiksi toisen helluntaipäivän kantaatissa *Schmückt das Frohe Fest mit Maien* Mielikäinen on muokannut ilmauksen “synnin rikkihöyry, joka nousee paksujen kaasujen tavoin sydämen myrkyllisistä onkaloista” muotoon “Hänen armossaan et kestä, jos vain nousee sydäimestä synnin myrkyllinen saasta lailla usvan sakean”.⁷¹

Jumalanpalveluksen opas antaa useita mahdollisuuksia kantaatin sijoittamiseen messussa. Kantaatin pituudesta riippuen olisi suotavaa jakaa se useampaan osaan jaksottamaan messua. Kokonaan esitettynä se voisi parhaiten sopia joko uskontunnustuksen jälkeen tai ehtoollisen aikana (mikäli kirkkovieraita on paljon ja ehtoollinen sen vuoksi kestää pidempään). Kantaatin osia voi käyttää esimerkiksi alkumusiikkina, vastausmusiikkina, evankeliumin ja saarnan välissä, uskontunnustuksen jälkeen, ehtoollisella ja päätösmusiikkina.

---

⁷⁰ Mielikäinen 2006, 5

⁷¹ Mielikäinen 2006, 3

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimustehtävänäni oli selvittää *Harmonischer Gottesdienst* –kantaattikokoelman kantaattien sijoittuminen nykyiseen suomalaiseen kirkkokuuteen raamatunkohtiensa perusteella. Tarkentavat kysymykset olivat: Kuinka suuressa osassa kantaatteja on käytetty samaa raamatunkohtaa kuin mitä nykyisessäkin Evankeliumikirjassa käytetään? Miten ne kantaatit, joiden tekstit eivät ole yhteneväisiä Evankeliumikirjamme kanssa, sijoittuvat kirkkokuudessa?

Sain selville, että vain hieman yli puolet kantaateista voidaan raamatunkohtiensa perusteella sijoittaa nykyisin samalle pyhälle kuin ne on alunperin sävelletty. Kaksikymmentäviisi kantaattia voidaan sijoittaa toisaalle kuin alkuperäiseen pyhään. Hieman yllättävä oli tutkimustulos, että kymmenen kantaatin raamatunkohta ei ole enää käytössä. Tekstijärjestelmien kehitykseen perehtyminen kuitenkin valaisi asiaa.

Tutkimusaiheeni oli haastavampi kuin alunperin osasin odottaa. Tutkimuksen tekemiseen toi monimutkaisen lisän se, että huomasin joitakin eroavaisuuksia uuden ja vanhemman nuottiedition raamatunkohdissa. Näiden kantaattien osalta tulisi selvittää tarkemmin, kumpi raamatunkohdista paremmin vastaa kantaattitekstiä. Osassa kantaateista raamatunkohta täsmäsi vain osittain, mikä myös toi haasteensa taulukon tekemiseen. Yhteys kantaattitekstien ja pääasiassa epistolatekstien välillä myös herätti kysymyksiä - Telemannin alkuperäisessä käsikirjoituksessa ei lue raamatunkohtia. Poetzsch-Sebanin editiossa lukee raamatunkohdat “kuten niitä käytettiin Hampurissa”. Tutkimieni kantaattien osalta kantaattirunon ja raamatunkohdan välinen yhteys on kuitenkin selvä.

Kantaattitekstien tarkempi sisältö selviääkin vain tutustumalla teksteihin – suuressa osassa kantaattitekstejä on myös runoilijan ”omaa ääntä”. Kaikkien kantaattien sijoittaminen kirkkokuuteen vaatisi mittavan käännöstyön, mikä voisikin olla hyvä jatkotutkimuksen aihe. Tutkimukseni ei siis selvitä aukottomasti kantaattien sijoittumista kirkkokuuteen, mutta se antaa suuntaviivoja, joiden perusteella kanttoreiden ja muusikoiden on helpompi suunnitella kantaattien käyttöä kirkkokuuden pyhien ja aiheiden mukaan. Tekstimusiikin valinnassa tarvitaan tulkintaa, ja kanttori voi tehdä parhaaksi katsomiaan valintoja, kunhan ne ovat perusteltavissa. Toivonkin, että tutkimukseni lisää *Harmonischer Gottesdienst* –kokoelman kantaattien käyttöä, ovathan ne paitsi hienoa musiikkia myös melko pienillä resursseilla toteutettavissa suppean kokoonpanonsa vuoksi.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Ala-Könni Erkki, Granholm Åke, Gronow Pekka, Heikinheimo Seppo, Huovinen Pentti, Marvia Einari, Nurminen Matti, Salmenhaara Erkki, Tawaststjerna Erik, Virtamo Keijo (toim.) 1978. *Otavan Iso musiikkitietosanakirja 3*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Boyd, Malcom 1983. *Bach*. Suom. Kati Hämäläinen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Buelow, George J. (toim.) 1993. *The Late Baroque Era from the 1680th to 1740*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire and London, The Macmillan Press Limited.

Evankeliumikirja, 1999. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkokäsikirja II. Hyväksytty kirkolliskokouksessa 8. toukokuuta 1999. Uudistettu painos hyväksytty kirkolliskokouksessa 6. elokuuta 2021.

Haapasalo, Juhani 1992. *Tekstimotetista kantaattiin*. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Haapasalo, Juhani 2004. ”Kirkkovuosi ja musiikki” teoksessa: Haapasalo Juhani, Lauerma Liisa, Kotila Heikki, Suikkanen Pekka (toim.) 2004. *Kirkkomusiikki*. Helsinki: Edita.

Hämäläinen, Kati 2022. *Uusi vanha musiikki*. Helsinki: Fuga.

Jumalanpalvelusten kirja, 2000. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkokäsikirja I. Hyväksytty kirkolliskokouksessa 12. tammikuuta 2000.

Kotila, Heikki 2004. ”Kirkkovuoden tarkoitus” teoksessa: Haapasalo Juhani, Lauerma Liisa, Kotila Heikki, Suikkanen Pekka (toim.) 2004. *Kirkkomusiikki*. Helsinki: Edita.

Kurvinen, Onni 1951. *Evankeliumikirjan synty ja sisälllys*. Helsinki: Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 54.

Lempiäinen, Pentti 2008. *Pyhät ajat*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Menke, Werner 1988: Thematisches Verzeichnis der Vokalwerke von Georg Philipp Telemann, Band 1. Cantaten zum Gottensdienstlichen Gebrauch. Frankfurt am Main, Klostermann.

Mielikäinen, Aila 1988. *Ikilähde laupeuden. Georg Philipp Telemannin soolokantaattien tekstejä*. Suomentanut Aila Mielikäinen. Helsinki: SKML.

Mielikäinen, Aila 1990. *Ikilähde laupeuden II. Georg Philipp Telemannin soolokantaattien tekstejä*. Suomentanut Aila Mielikäinen. Tekijän hallussa. Julkaisematon käsikirjoitus.

Mielikäinen, Aila 2006. *Kirkkomusiikkitekstien suomentamisesta. Vierailuluento Sibelius-Akatemiassa 14.2.2006*. Tekijän hallussa. Julkaisematon luentomateriaali.

Palvelkaa Herraa iloiten. Jumalanpalveluksen opas. Suomen ev. lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:9.

Raamattu 1992

Telemann, Georg Philipp: *Harmonischer Gottesdienst: Kantaten aus dem Weihnachtsfestkreis: Mittlere Stimme*. Gustav Fock & Ute Poetzsch (toim.), Kassel, Bärenreiter-Verlag BA 5894, 2006.

Telemann, Georg Philipp: *Harmonischer Gottesdienst: Kantaten aus dem Weihnachtsfestkreis: Hohe Stimme*. Gustav Fock & Ute Poetzsch (toim.), Kassel, Bärenreiter-Verlag BA 5891, 2006.

Telemann, Georg Philipp: *Harmonischer Gottesdienst: Kantaten aus dem Osterfestkreis: Mittlere Stimme*. Gustav Fock & Ute Poetzsch (toim.), Kassel, Bärenreiter-Verlag BA 5895, 2006.

Telemann, Georg Philipp: *Harmonischer Gottesdienst: Kantaten aus dem Osterfestkreis: Hohe Stimme*. Gustav Fock & Ute Poetzsch (toim.), Kassel, Bärenreiter-Verlag BA 5892, 2006.

Telemann, Georg Philipp: *Harmonischer Gottesdienst: Kantaten aus der Trinitatiszeit: Mittlere Stimme*. Gustav Fock & Ute Poetzsch (toim.), Kassel, Bärenreiter-Verlag BA 5896, 2006.

Telemann, Georg Philipp: *Harmonischer Gottesdienst: Kantaten aus der Trinitatiszeit: Hohe Stimme*. Gustav Fock & Ute Poetzsch (toim.), Kassel, Bärenreiter-Verlag BA 5893, 2006.

Vahtola, Kai 2003. ”Kirkkovuoden juhla-ajat” teoksessa: Erkkilä Lasse, Tuovinen Ulla, Tuppurainen Erkki (toim.) 2003. *Kirkkomusiikin käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja.

Vatanen, Osmo 2000. *Kirkkovuoden raamatuntekstit*. Tekijän hallussa. Julkaisematon käsikirjoitus.

Zohn, Steven 2020. *The Telemann Compendium*. Martlesham: The Boydell Press.

LIITE 1

Kirkkovuoden pyhäpäivät

Kirkkovuoden pyhäpäivät Suomen ev. lut. - kirkon kirkkovuosikalenterissa	Kirkkovuoden pyhäpäivät Harmonischer Gottesdienst -kokoelmassa
JOULUJAKSO	
Adventtiaika	
1. adventtisunnuntai	Erster Advent
2. adventtisunnuntai	Zweiter Advent
3. adventtisunnuntai	Dritter Advent
4. adventtisunnuntai	Vierter Advent
Joulu aika	
Jouluyö	
Joulu aamu	
Joulupäivä	Erster Weihnachtstag
Tapaninpäivä (2. joulupäivä)	Zweiter Weihnachtstag
Apostoli Johanneksen päivä (3. joulupäivä)	Dritter Weihnachtstag
Viattomien lasten päivä (4. joulupäivä) jos osuu sunnuntaille, on jp-päivä	
1. sunnuntai joulusta	Sonntag nach Weinachten
Uudenvuodenpäivä	Neujahr
2. sunnuntai joulusta	Sonntag nach Neujahr
Loppiaisaika	
Loppiainen (Epifania)	Heilige drei Könige
1. su loppiaisesta	Erster Sonntag nach Heilige drei Könige
2. su loppiaisesta	Zweiter Sonntag nach Heilige drei Könige
3. su loppiaisesta	Dritter Sonntag nach Heilige drei Könige
4. su loppiaisesta	Vierter Sonntag nach Heilige drei Könige
5. su loppiaisesta	Fünfter Sonntag nach Heilige drei Könige
6. su loppiaisesta	Sechster Sonntag nach Heilige drei Könige
PÄÄSIÄISJAKSO	
Paastonaikaa edeltävät sunnuntait	
3. sunnuntai ennen paastonaikaa	Septuagesimä
2. sunnuntai ennen paastonaikaa	Sexagesimä
Laskiaissunnuntai	Quinquagesimä (Estomihi)
Paastonaika	
1. paastonajan sunnuntai	Invocavit
2. paastonajan sunnuntai	Reminiscere
3. paastonajan sunnuntai	Oculi
4. paastonajan sunnuntai	Laetare
5. paastonajan sunnuntai	Judica
Palmusunnuntai	Palmarum
Kiirastorstai	
Pitkäperjantai	
Pääsiäisaika	
Pääsiäisyö	1. Ostertag
Pääsiäispäivä	1. Ostertag
2. pääsiäispäivä	2. Ostertag

<i>Pääsiäisen jälkeinen tiistai</i>	3. Ostertag
1. sunnuntai pääsiäisestä	Quasimodogeniti
2. sunnuntai pääsiäisestä	Misericordias Domini
3. sunnuntai pääsiäisestä	Jubilate
4. sunnuntai pääsiäisestä	Cantate
5. sunnuntai pääsiäisestä	Rogate
Helatorstai	Himmelfahrt
6. sunnuntai pääsiäisestä	Exaudi
HELLUNTAIJAKSO	
Helluntaiaika	
Helluntaipäivä	1. Pfingsttag
<i>Helluntain jälkeinen viikko</i>	2. Pfingsttag
''	3. Pfingsttag
Helluntain jälkeinen aika	
Pyhän Kolminaisuuden päivä	Trinitatisfest
2. sunnuntai helluntaista	1. Sonntag nach Trinitatis
3. sunnuntai helluntaista	2. Sonntag nach Trinitatis
4. sunnuntai helluntaista	3. Sonntag nach Trinitatis
5. sunnuntai helluntaista	4. Sonntag nach Trinitatis
Apostolien päivä	5. Sonntag nach Trinitatis
7. sunnuntai helluntaista	6. Sonntag nach Trinitatis
Kirkastussunnuntai (Kristuksen kirkastumisen päivä)	7. Sonntag nach Trinitatis
9. sunnuntai helluntaista	8. Sonntag nach Trinitatis
10. sunnuntai helluntaista	9. Sonntag nach Trinitatis
11. sunnuntai helluntaista	10. Sonntag nach Trinitatis
12. sunnuntai helluntaista	11. Sonntag nach Trinitatis
13. sunnuntai helluntaista	12. Sonntag nach Trinitatis
14. sunnuntai helluntaista	13. Sonntag nach Trinitatis
15. sunnuntai helluntaista	14. Sonntag nach Trinitatis
16. sunnuntai helluntaista	15. Sonntag nach Trinitatis
17. sunnuntai helluntaista	16. Sonntag nach Trinitatis
18. sunnuntai helluntaista	17. Sonntag nach Trinitatis
19. sunnuntai helluntaista	18. Sonntag nach Trinitatis
20. sunnuntai helluntaista	19. Sonntag nach Trinitatis
21. sunnuntai helluntaista	20. Sonntag nach Trinitatis
Reformaation päivä (uskonpuhdistuksen muistopäivä)	21. Sonntag nach Trinitatis
23. sunnuntai helluntaista	22. Sonntag nach Trinitatis
24. sunnuntai helluntaista	23. Sonntag nach Trinitatis
25. sunnuntai helluntaista	24. Sonntag nach Trinitatis
26. sunnuntai helluntaista	25. Sonntag nach Trinitatis
Valvomisen sunnuntai	26. Sonntag nach Trinitatis
Tuomiosunnuntai (Kristuksen kuninkuuden sunnuntai)	27. Sonntag nach Trinitatis
ERITYISPYHÄT	
Jouluun liittyvät erityispyhät	
Kynttilänpäivä	Mariä Reinigung
Marian ilmestyspäivä	Verkündigung Mariä
	Am Tage der Heimsuchung Mariä*

Juhannuspäivä (Johannes Kastajan päivä)	Am Feste Johannes des Täufers
Muita erityispyhiä	
Mikkelinpäivä (Enkelien sunnuntai)	Am Michaelistage
Pyhäinpäivä	

* Vanhastaan kirkko on viettänyt myös Marian käyntipäivää (2.7.). Silloin on muisteltu Marian vierailua Johannes Kastajan äidin Elisabetin luona (Luuk. 1:36–55). Tämä muistopäivä poistui kalenteristamme v. 1772.

<https://www.kirkkovuosikalenteri.fi/kirkkovuosipaiva/marian-ilmestyspaiva/> luettu 14.4.2023

LIITE 2

Harmonischer Gottesdienst -kantaattien raamatunkohdat suomalaisessa kirkkovuodessa

oikeanpuoleisessa sarakkeessa teksti lihavoituna, mikäli kyseisen pyhän raamatunkohta on säilynyt kokonaan tai osittain samana

vsk=vuosikerta

	kantaatin nimi	TWV	kokoonpano (+ continuo)	raamatun- kohta	vastaavuus
Erster Advent	Erwachtet zum Kriegen	1:481	keskiääni, viulu	Room. 13: 11-14	1. adventti (1. vsk)
Zweiter Advent	Endlich wird die Stunde schlagen	1:440	korkea ääni, oboe	Room. 15: 4-13	4. adventti (jakeet 8-13, 3. vsk)
Dritter Advent	Vor des lichten Tages Schein	1:148 3	keskiääni, huilu	1. Kor. 4: 1- 15	3. adventti (jakeet 1-5, 1. vsk)
Vierter Advent	Lauter Wonne, lauter Freude	1:104 0	korkea ääni, nokkahuilu	Fil. 4: 4-7	4. adventti (1. vsk)
Erster Weihnachtstag	Erquickendes Wunder der ewigen Gnade	1:469	keskiääni, viulu	Tiit. 2: 11- 15	jouluyö
Zweiter Weihnachtstag	Jauchzet, frohlocket, der Himmel ist offen	1:953	keskiääni, viulu	Apt. 6: 8- 15; 7: 54-59	Tapaninpäivä (6: 8, 11-15, 7: 51-60, 1.-3. vsk)
Dritter Weihnachtstag	Unverzagt in allem Leide	1:145 6	korkea ääni, viulu	Sir. 15: 1-6	-
Sonntag nach Weinachten	Was gleicht dem Adel wahrer Christen	1:151 1	korkea ääni, oboe	Gal. 4: 1-7	1. su joulusta (jakeet 3-7)
Neujahr	Halt ein mit deinem Wetterstrahle	1:715	keskiääni, viulu	Gal. 3: 23- 29	1. su loppiiaisesta, 3. vsk
Sonntag nach Neujahr	Schmeckt und sehets unsers Gottes Freundlichkeit	1:125 2	korkea ääni, oboe	1. Piet. 1: 20-22*	2. pääsiäispäivä (jakeet 18-23, 3. vsk)
Heilige drei Könige	Ihr Völker hört	1:921	keskiääni, huilu	Jes. 60: 1-6	Loppiainen
Erster Sonntag nach Heilige drei Könige	In gering- und rauhnen Schalen	1:941	korkea ääni, nokkahuilu	Room. 12: 1-6	2. su joulusta, 2. vsk
Zweiter Sonntag nach Heilige drei Könige	Ist Widerwärtigkeit den Frommen eigen	1:948	keskiääni, viulu	Room. 12: 6-16	2. su loppiiaisesta, 1. vsk
Dritter Sonntag nach Heilige drei Könige	Warum verstellst du die Gebärden?	1:150 2	korkea ääni, oboe	Room. 12: 17-21	7. su helluntaista (jakeet 16-21, 1. vsk)

Mariä Reinigung	Erscheine, Gott, in deinem Tempel	1:471	keskiääni, huilu	Mal. 3: 1-4	Kynttilänpäivä (jakeet 1-2)
Vierter Sonntag nach Heilige drei Könige	Hemmet den Eifer, verbannet die Rache	1:730	korkea ääni, nokkahuilu	Rom. 13: 8- 10	14. su helluntaista (3. vsk)
Fünfter Sonntag nach Heilige drei Könige	Liebe, die vom Himmel stammet	1:104 4	keskiääni, viulu	Kol. 3: 12- 17	5. su loppiiaisesta (1. vsk)
Sechster Sonntag nach Heilige drei Könige	Was ist das Hertz?	1:151 6	keskiääni, viulu	2. Piet. 1: 16-21	Kirkastussunnun tai (jakeet 16- 18, 1. vsk), 3. adventtisunnunt ai, (jakeet 19-21, 2. vsk)
Septuagesimä	Ein jeder läuft, der in den Schranken läuft	1:425	korkea ääni, oboe	1. Kor. 7:1- 5	-
Sexagesimä	Was ist mir doch das Rühmen nütze?	1:152 1	keskiääni, huilu	2. Kor. 11:19; 12:1- 9	-
Quinquagesimä (Estomihi)	Seele, lerne dich erkennen	1:125 8	korkea ääni, nokkahuilu	1. Kor. 13: 1-13	Laskiaissunnun tai
Invocavit	Fleuch der Lüste Zauberauen	1:549	keskiääni, viulu	2. Kor. 6: 1- 10	-
Reminiscere	Der Reichtum macht allein beglückt	1:313	korkea ääni, oboe	1. Tess. 4: 1-7	2. paastonajan sunnuntai (1. vsk)
Oculi	Wandelt in der Liebe	1:149 8	keskiääni, huilu ja viulu	Ef. 5:1-9	3. paastonajan sunnuntai (jakeet 1-11)
Laetare	Du bist verflucht, o Schreckensstim me	1:385	korkea ääni, nokkahuilu	Gal. 4: 21- 31	-
Judica	Wer ist, der dort von Edom kömmt	1:158 4	keskiääni, viulu	Hep. 9: 11- 15	5. paastonajan sunnuntai (1. vsk)
Verkündigung Mariä	Gott will Mensch und sterblich werden	1:694	korkea ääni, viulu	Jes. 7: 10- 15	Marian ilmestyspäivä (1. vsk)
Palmarum	Schaut die Demut Palmen tragen	1:124 5	korkea ääni, oboe	Fil. 2: 5-11	Palmusunnunt ai (1.-3. vsk)
1. Ostertag	Weg mit Sodoms gift'gen Früchten	1:153 4	keskiääni, viulu/huilo/o boe	1. Kor. 5: 6- 8	Pääsiäispäivä (3. vsk)
2. Ostertag	Triumphierender Versöhner	1:142 2	keskiääni, viulu	Apt. 10: 34- 42	2. pääsiäispäivä (1. vsk)

3. Ostertag	Jauchzt, ihr Christen, seid vergnügt	1:955	korkea ääni, viulu	Apt. 13: 26-33	pääsiäisen jälkeinen tiistai
Quasimodogeniti	Auf ehernen Mauern	1:96	korkea ääni, nokkahuilu	1. Joh. 5: 4-10	1. su pääsiäisestä (1. vsk)
Misericordias Domini	Hirt' und Bischof uns'rer Seelen	1:804 b	keskiääni, viulu	1. Piet. 2: 21-25	2. su pääsiäisestä (1. vsk)
Jubilate	Dies ist der Gotteskinder Last	1:356	korkea ääni, oboe	1. Piet. 2: 11-18	-
Cantate	Ew'ge Quelle, milder Strom	1:546	keskiääni, huilu	Jaak. 1: 17-21	4. su pääsiäisestä (1. vsk)
Rogate	Deine Toten werden leben	1:213	korkea ääni, nokkahuilu	Jaak. 1: 22-27	-
Himmelfahrt	Du fährst mit Jauchzen	1:387	keskiääni, viulu	Apt. 1: 1-11	Helatorstai (1. vsk)
Exaudi	Erwachtet, entreißt euch den sündlichen Träumen	1:480	korkea ääni, viulu	1. Piet. 4: 7-11	10. su helluntaista (1. vsk)
1. Pfingsttag	Zischet nur, stechet, ihr feurigen Zungen	1:173 2	keskiääni, oboe	Apt. 2: 1-3	Helluntai (jakeet 1-13, 1.-3. vsk)
2. Pfingsstag	Schmückt das frohe Fest mit Maien	1:125 6	korkea ääni, viulu	Apt. 10: 42-48	Helluntain jälkeinen viikko (jakeet 44-48)
3. Pfingsttag	Ergeuß dich zur Salbung	1:447	keskiääni, viulu	Apt. 8: 14-17	-
Trinitatisfest	Unbegreiflich ist dein Wesen	1:174 5	keskiääni, viulu/alttoviulu	Room. 11: 33-36	Pyhän Kolminaisuuden päivä (1. vsk)
1. Sonntag nach Trinitatis	Verlöschet, ihr Funken	1:147 1	korkea ääni, oboe	1. Joh. 4: 16-21	2. su helluntaista (1. vsk)
2. Sonntag nach Trinitatis	Stille die Tränen des winselnden Armen	1:140 1	keskiääni, huilu	1. Joh. 3: 13-18	14. su helluntaista (jakeet 11-18, 2. vsk)
3. Sonntag nach Trinitatis	Wer sehnet sich nach Kerker	1:159 4	korkea ääni, nokkahuilu	1. Piet. 5: 6-11	4. su helluntaista (1. vsk)
4. Sonntag nach Trinitatis	Ihr seligen Stunden erquickender Freude	1:917	keskiääni, viulu	Room. 8: 18-23	17. su helluntaista (1. vsk)
5. Sonntag nach Trinitatis	Begnadigte Seelen	1:119	korkea ääni, oboe	1. Piet. 3: 8-15	23. su helluntaista

	gesegneter Christen				(jakeet 8-12, 2. vsk)
6. Sonntag nach Trinitatis	Ich bin getauft in Christi Tode	1:820	keskiääni, huilu	Room. 6: 3-11	pääsiäisyö
7. Sonntag nach Trinitatis	Wenn Israel am Nilusstrand	1:156 2	korkea ääni, nokkahuilu	Room. 6: 19-23	-
8. Sonntag nach Trinitatis	Weicht, ihr Sünden!	1:153 8	keskiääni, viulu	Room. 8: 12-17	6. su pääsiäisestä (1. vsk)
9. Sonntag nach Trinitatis	Das Wetter rührt mit Strahl und Blitzen	1:199	korkea ääni, oboe	1. Kor. 10: 1-13	2. paastonajan su (jakeet 12-13, 2. vsk); 4. paastonajan su (jakeet 1-6, 1. vsk)
10. Sonntag nach Trinitatis	Kein Vogel kann im weiten Fliegen	1:994	keskiääni, huilu	1. Kor. 12: 1-11	Helluntain jälkeinen viikko
11. Sonntag nach Trinitatis	Durchsuche dich, o stolzer Geist	1:399	korkea ääni, nokkahuilu	1. Kor. 15: 1-10	Pääsiäispäivä, jakeet 1-8 (9-10)11, 1. vsk
12. Sonntag nach Trinitatis	Ihr, deren Leben mit banger Finsternis	1: 897	keskiääni, viulu	2. Kor. 3: 4-9	13. su helluntaista, (jakeet 4-6, 1. vsk)
13. Sonntag nach Trinitatis	Deines neuen Bundes Gnade	1:212	korkea ääni, huilu	Gal. 3: 15-22	-
14. Sonntag nach Trinitatis	Schau nach Sodom nicht zurücke	1:124 3	keskiääni, oboe	Gal. 5: 16-24	18. su helluntaista, (jakeet 22-26, 3. vsk)
15. Sonntag nach Trinitatis	Trifft menschlich und voll Fehler sein	1:141 7	korkea ääni, nokkahuilu	Gal. 5: 25-26, 6: 1-10	16. su helluntaista (Gal. 6: 2-10, 1. vsk)
16. Sonntag nach Trinitatis	Die stärkende Wirkung des Geistes	1:334	keskiääni, huilu	Ef. 3: 13-21	5. su pääsiäisestä (1. vsk)
17. Sonntag nach Trinitatis	Umschlinget uns, ihr sanften Friedensbande	1:142 6	korkea ääni, oboe	Ef. 4: 1-6	Pyhän Kolminaisuuden päivä (2. vsk)
18. Sonntag nach Trinitatis	Ich schaue bloß auf Gottes Güte	1:859	keskiääni, viulu	1. Kor. 1: 4-8	19. su helluntaista (1. vsk)
19. Sonntag nach Trinitatis	Es ist ein schlechter Ruhm	1:506	korkea ääni, nokkahuilu	Ef. 4: 22-28	23. su helluntaista, (jakeet 25-32, 1. vsk)

20. Sonntag nach Trinitatis	Die Ehre des herrlichen Schöpfers zu melden	1:334	keskiääni, viulu	Ef. 5: 15-21	15. su helluntaista, (1. vsk)
21. Sonntag nach Trinitatis	Verfolgter Geist, wohin?	1:467	korkea ääni, oboe	Ef. 6: 10-17	22. su helluntaista , (1. vsk)
22. Sonntag nach Trinitatis	Erhalte mich, o Herr, in deinem Werke!	1:449	keskiääni, huilu	Fil. 1: 3-11	23. su helluntaista , (jakeet 6-11, 3. vsk)
23. Sonntag nach Trinitatis	Locke nur, Erde, mit schmeichelndem Reize	1:106 9	korkea ääni, nokkahuilu	Fil. 3: 17-21	24. su helluntaista (1. vsk)
24. Sonntag nach Trinitatis	Beglückte Zeit, die uns des Wortes Licht	1:118	keskiääni, viulu	Kol. 1: 9-14	21. su helluntaista, (jakeet 9-11, 2. vsk)
25. Sonntag nach Trinitatis	Ein zartes Kind hat nirgends größ're Lust	1:436	korkea ääni, viulu	1. Tess. 4: 13-18	26. su helluntaista (1. vsk)
26. Sonntag nach Trinitatis	Glaubet, hoffet, leidet, duldet	1:626	keskiääni, viulu	2. Piet. 3: 3-13	Valvomisen sunnuntai (jakeet 8-14, 18, 1. vsk)
27. Sonntag nach Trinitatis	Daß Herz und Sinn, o schwacher Mensch	1:194	korkea ääni, viulu	1. Tess. 5: 1-11	Valvomisen sunnuntai (3. vsk)

Am Feste Johannes des Täufers	Die Kinder des Höchsten sind rufende Stimmen	1: 349	korkea ääni, viulu	Jes. 40: 1-15	Juhannuspäivä (jakeet 1-8, 1. vsk)
Am Tage der Heimsuchung Mariä	Gottlob, die Frucht hat sich gezeiget	1:670	keskiääni, viulu	Room. 12: 10-18	7. su helluntaista (jakeet 16-21, 1. vsk)
Am Michaelistage	Packe dich, gelähmter Drache	1:1222	korkea ääni, viulu	Ilm. 12: 7-12	Mikkelinpäivä (1. vsk)